

**Susisaaren asemakaavan osittainen muutos Reisjärvellä:
luontoselvitys**

Tmi Luontoselvitys Vilppola

FM Mirva Vilppola

19.12.2023

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	3
2. AINEISTO JA MENETELMÄT.....	5
3. TULOKSET.....	5
3.1. EU:n luontodirektiivin liitteen IVa lajit.....	7
4. YHTEENVETO.....	9
5. SELVITYKSEN PERUSTEELLA ANNETTAVAT SUOSITUKSET.....	10
KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET.....	10
LIITE 1. VALOKUVIEN OTTOPAIKAT JA KUVAUSSUUNNAT.....	12

1. JOHDANTO

Reisjärven kunnassa on vireillä Susisaaren osittainen asemakaavamuutos. Kaavamuutosalue (Kuva 1) on kooltaan noin 2,2 ha ja se sijaitsee Reisjärven keskustassa Susisaarella Reisjärven rannalla. Kaavamuutoksen tarkoituksena on alueella toimivan matkailuyrityksen toiminnan laajentamisen mahdollistaminen. Kaavamuutosluonnoksessa (KimmoKaava 2.8.2023) lähes koko Susisaarentien pohjoispuoli muuttuu RM-3 alueeksi. Voimassa olevasta asemakaavasta poistuu nykyisen hotellirakennuksen koillispuolella VP-merkinnällä oleva kapea ranta-alue muuttuen RM-3 alueeksi. Kaavamuutosalueen lounaispäädyssä on VP-alueena merkitty Runokivenpuisto, jolla on merkitystä virkistysalueena (Kuva 2). Kaavamuutoksessa Runokivenpuiston VP-merkintä hieman laajenee. Susisaarentien eteläpuoleinen kapea kaistale pysyy kaavamuutosluonnoksen mukaan muuten samanlaisena, paitsi asemakaavassa jalankululle varatun kadun lounaispuolen VV-merkintä muuttuu VP-merkinnäksi.

Kuva 1. Kaavamuutosalue rajattuna punaisella. Ilmakuva © Maanmittauslaitos.

Kuva 2. Talvista Runokivenpuistoa. © Mirva Vilppola

Susisaaren alueelle on tehty vuonna 2012 luontoselvitys (Hautala 2012). Luontoselvitykseen (Hautala 2012) sisältyi myös nyt kyseessä olevan kaavamuutosalueen koillispääty (Kuva 3).

Kuva 3. Oranssilla rajattu alue kuului vuonna 2012 tehtyyn luontoselvitykseen. Ilmakuva © Maanmittauslaitos.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

Selvitystyötä varten kaavamuutosalueelta on kartoitettu seuraavat tiedot:

- Olemassa olevat suojelukohteet
- Olemassa oleva tieto kaavamuutosalueen kasvillisuudesta ja luontotyypeistä
- Muut alueella mahdollisesti tiedossa olevat luontoarvot
- Suomen lajitietokeskuksen aineistohaku
- EU:n luontodirektiivin liitteen IV lajien mahdollinen esiintyminen lajien tunnettujen levinneisyysalueiden ja elinympäristövaatimusten perusteella

Lisäksi kaavamuutosalueelle tehtiin maastokäynti 17.12.2023.

Luontoselvityksen maastotarkistuksen sekä raportoinnin on suorittanut FM biologi Mirva Vilppola (tmi Luontoselvitys Vilppola).

3. TULOKSET

Kaavamuutosalueella ei sijaitse yksityisten mailla olevia suojelualueita tai Natura-2000 alueita. Lähimpiin Natura-alueisiin on yli 10 km etäisyys. Metsäkeskuksen avoimen aineiston mukaan kaavamuutosalueella ei ole tiedossa metsälain (1093/1996) 10 §:n mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Kaavamuutosalueella ei ole myöskään luonnonsuojelulaissa (9/2023 § 64) tai vesilaissa (587/2011 § 11) mainittuja luontotyyppisiä. Aiemmassa luontoselvityksessä, johon kaavamuutosalueen koillisosa on sisällytetty, ei havaittu uhanalaisia, harvinaisia tai arvokkaita biotooppeja tai kasvilajeja (Hautala 2012).

Kaavamuutosalue kuuluu kasvimaantieteellisesti Pohjanmaa-Kainuu-alueen länsiosaan (Kuusipalo 1996 sit. Kalliola 1973). Maalajiltaan kaavamuutosalue on hiekkamoreenia (Geologian tutkimuskeskus). Kaavamuutosalueella on havumetsävyöhykkeelle tyypillistä moreenivaltaista podsoli maannosta (Luonnonvarakeskuksen maannostietokanta 2015).

Luonnonvarakeskuksen Monilähteen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) kartta-aineiston (2021) mukaan kaavamuutosalue on kivennäismaata ja kasvupaikka on tuoretta tai kuivahkoa kangasmetsää. Kaavamuutosalue on kuitenkin hyvin pitkälti jo rakennettua ympäristöä. Hotellirakennuksesta koilliseen päin siirtyessä tenniskentän (voimassa olevan asemakaavan VU-merkintä) ja järven väliin jää kapea kaistale, jossa kasvaa heinää sekä harvakseltaan koivuja (Kuva 4). Kaavamuutosalueen lounaispäädyssä Runokivenpuistossa kasvaa koivuja sekä pihlajaa (Kuva 2). Kaavamuutosalueen koillispäädyssä kasvaa joitakin järeitä mäntyjä sekä koivuja (Kuva 5). Koillispäädyn puustoisien osien aluskasvillisuus on kuvataarkastelun perusteella muuttunut tyypillisestä kangasmetsästä (Kuva 6). Heinät sekä ruohovartistet kasvit ovat vallanneet alaa varpukasveilta (Kuva 6). Hautalan (2012) mukaan Susisaaren rakentamattomilla niitty- ja ruohokentillä kasvaa muun muassa niittyauha, ojakellukkaa, karhunputkea, pelto-ohdaketta, mesiangervoa ja nurmipuntarpäättä.

Kuva 4. Tenniskentän ja järven väliin jää kapea koivuja kasvava kaistale. © Mirva Vilppola.

Kuva 5. Kaavamuutosalueen koillisreunassa kasvaa koivua ja järeitä mäntyjä. © Mirva Vilppola

Kuva 6. Kaavamuutosalueen koillisreunan aluskasvillisuus on ruohovaltaista. © Kimmo Mustonen

Lajitietokeskukseen tallennettujen havaintojen mukaan kaavamuutosalueella ei ole tehty havaintoja uhanalaisista lajeista (Suomen Lajitietokeskus/FinBIF. <http://tun.fi/HBF.82110> (haettu 15.12.2023)). Alueella tavataan tyypillistä piennarympäristön ja kangasmetsän kasvilajistoa. Aiemmassa luontoselvityksessä (15.6.2012) tehtiin linnuston osalta havaintoja keltasirkusta, peiposta, järripeiposta, sinitiasesta, västäräkistä, pajulinusta, haarapääskystä, variksesta, harakasta ja kalalokista (Hautala 2012). Luontoselvityksestä (Hautala 2012) on kulunut aikaa jo 13 vuotta. Susisaari on kuitenkin jo tuolloin ollut pitkälti rakennettua ympäristöä ja selvitys (Hautala 2012) antaa viitteitä, että linnuston osalta alueella esiintyy todennäköisesti kulttuuriympäristössä viihtyviä lajeja sekä rannan läheisyyden vuoksi muun muassa lokkeja.

Kaavamuutosalue kuuluu kokonaisuudessaan valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen “Reisjärven kulttuurimaisemat”, joka on edustava esimerkki Suomenselän maatalousmaisemasta (SYKE 2021, Pohjois-Pohjanmaa VAMA).

3.1. EU:n luontodirektiivin liitteen IVa lajit

EU:n luontodirektiivin liitteen IVa lajit ovat niin sanotun tiukan suojelun lajeja. Näiden lajien tahallinen tappaminen, pyydystäminen, kerääminen, häiritseminen erityisesti pesinnän aikana sekä kaupallinen käyttö on kielletty. Lisäksi eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä.

Lepakot

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit ovat luontodirektiivin IVa lajeja. Suomi on liittynyt Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS), joka velvoittaa huolehtimaan suojelusta lainsäädännön kautta. Sopimuksen mukaan osapuolten on pyrittävä säilyttämään myös merkittäviä ruokailualueita.

Suomessa tavataan yleisesti viittä lepakkolajia, jotka ovat kaikki yöaktiivisiä hyönteissyöjiä. Päivisin lepakot lepäävät esimerkiksi puunkoloissa tai rakennuksissa, jotka sijaitsevat lähellä

Viitasammakko

Viitasammakko (*Rana arvalis*) on Suomen uhanalaisuusluokituksen mukaan elinvoimainen (LC). Viitasammakko suosii kosteampia elinympäristöjä mitä tavallinen sammakko (*R. temporaria*) ja sopivia viitasammakon elinympäristöjä ovat muun muassa merenlahtien ja järvien rantamat, räme- ja aapasuot sekä soistuneet metsämaat ja kosteat niityt (Viitasammakko. SYKEN lajiesittelyt. www.ymparisto.fi/Lajit. Päivitetty 14.1.2022).

Kaavamuutosalueelta ei ole tehty aiempia havaintoja viitasammakosta (Suomen Lajitietokeskus/FinBIF. <http://tun.fi/HBF.82110> (haettu 15.12.2023)). Maanmittauslaitoksen maastotietokannan mukaan Susisaaren alueella ei ole soistumia ja rannassa ei ole kaislikkoa. Karttatarkastelun perusteella on epätodennäköistä, että kaavamuutosalueella sijaitsisi viitasammakon elinympäristöjä tai rantavedessä kutualueita. Kaavamuutosalueen kaakkoispuolella olevalla ruovikkoisella Kyrölänlahdella on todennäköisemmin viitasammakkojen kutualueita.

4. YHTEENVETO

Kaavamuutosalueella ei havaittu tämän selvityksen perusteella erityishuomiota vaativia luontokohteita. Kaavamuutosalueen ei voida katsoa kuuluvan mihinkään luonnonkohteiden arvoluokkaan (Mäkelä & Salo 2021). Kaavamuutosalue on rakentamisen muuttamaa.

EU:n luontodirektiivin liitteen IVa lajeista pohjanlepakon satunnainen esiintyminen alueella on todennäköistä. Pohjanlepakko ei ole elinympäristönsä suhteen kovin vaativa ja se sopeutuu käyttämään hyvin erilaisia ympäristöjä. Pohjanlepakko saalistaa mielellään muun muassa ihmisten piholla ja se käyttää hyväkseen ihmisen luomaa keinovalaistusta. Pihavalaistus houkuttelee hyönteisiä ja siten myös niitä saalistavia pohjanlepakoita. Lepakoille merkittävät alueet voidaan luokitella seuraavasti (Suomen lepakkotieteellinen yhdistys 2023):

Luokka I: Lisääntymis- tai levähdyspaikka. Ehdottomasti säilytettävä, hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulaissa kielletty.

- Hävittämiselle tai heikentämiselle on haettava lupa ELY-keskukselta.
- Jos poikkeuslupa myönnetään, tulee lepakoille aiheutuvaa haittaa pienentää esimerkiksi asentamalla korvaavia päiväpiilopaikkoja, kuten pönttöjä.
- Suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon suojeltuun kohteeseen liittyvät lepakoiden käyttämät kulkureitit ja ruokailualueet.

Luokka II: Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti. Alueen arvo lepakoille huomioitava maankäytössä (EUROBATS).

- Vahva suositus, jolla ei kuitenkaan ole suoraan luonnonsuojelulain suojaa.
- Tärkeä saalistusalue voi olla sellainen, jolla saalistaa monta lajia ja/tai alueella saalistaa merkittävä määrä yksilöitä.
- Aluetta käyttävä laji on harvinainen tai harvalukuinen
- Alue on todettu tai todennäköinen siirtymäreitti päiväpiilon ja saalistusalueen välillä.

- Jos siirtymäreitti katkaistaan, tulisi toteuttaa korvaava reitti.
- Huomioidaan alueen lähellä sijaitsevat lisääntymis- ja levähdyspaikat

Luokka III: Muu lepakoiden käyttämä alue. Maankäytössä mahdollisuuksien mukaan huomioitava alueen arvo lepakoille.

- Alue on lepakoiden käyttämä, mutta laji ja/tai yksilömäärä on pienehkö
- Ei mainittu luonnonsuojelulaissa
- Ei suosituksia EUROBATS-sopimuksessa

Kaavamuutosalue on pääasiassa rakennettua aluetta, joka ei ole erityisen hyönteisrikas ympäristö, eikä se siten tarjoa merkittävästi ravintoa lepakoille. Kaavamuutosalueella on niukasti lepakoiden päiväpiiloiksi soveltuvia laho- ja kolopuita, toisaalta alueella olevat vanhat aitta- ym. rakennukset voivat tarjota lepakoille sopivia päiväpiilo- sekä talvehtimispaikkoja. Kaavamuutosalueella todennäköisesti esiintyy satunnaisesti pohjanlepakkoa, joka saalistaa myös voimakkaasti muokatuissa kulttuuriympäristöissä ja katuvalojen ympärillä sekä talvehtii jo olemassa olevissa rakennuksissa. Kaavamuutosalueen voidaan katsoa kuuluvan luokkaan III: muu lepakoiden käyttämä alue.

5. SELVITYKSEN PERUSTEELLA ANNETTAVAT SUOSITUKSET

Rantaan on erittäin suotavaa jättää suojaavaa puustoa ja/tai kasvillisuutta. Olemassa olevan rantapuuston säästäminen on lepakoille tärkeää, koska lepakot hahmottavat ympäristöään ja suunnistavat puiden avulla. Rakentamisen kompensaatina lepakoille voidaan ripustaa myös lepakkopönttöjä sekä linnuille linnunpönttöjä. Aivan rannan tuntumassa tulisi välttää voimakasta läpi yön valaisemista.

KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET

Geologian tutkimuskeskus, Maaperä 1:20000 avoin aineisto (viitattu 15.12.2023)

Hanski, I. K. 1998. Home range and habitat use in the declining flying squirrel *Pteromys volans* in managed forests. *Wildlife Biology* 4: 33–46.

Hautala, A. 2012. Luontoselvitysraportti Susisaari/Reisjärvi.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s

Kuusipalo, J. 1996. Suomen metsätyypit. Kirjayhtymä Oy.

Luonnonsuojelulaki 9/2023 § 64

Luonnonvarakeskuksen avoin maannostietokanta 2015 1:250 000 (viitattu 15.12.2023).

Luonnonvarakeskus. 2021. Monilähteisen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) kartta-aineisto.

Maanmittauslaitoksen avoin maastotietokanta, tarkasteltu <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/> kautta.
Viitattu 15.12.2023.

Metsäkeskuksen avoimet aineistot, erityisen tärkeiden elinympäristöjen paikkatietoaineisto
<https://www.metsakeskus.fi/fi/avoin-metsa-ja-luontotieto/aineistot-paikkatieto-ohjelmille/paikkatietoaineistot> (viitattu 15.12.2023)

Metsälaki 1093/1996 § 10

Mäkelä, K. & Salo, P. 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi, Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskus.

Suomen Lajitietokeskus, suunnittelualueelle sijoittuva aineisto. Suomen Lajitietokeskus/FinBIF.
<http://tun.fi/HBF.82110> (haettu 15.12.2023).

Suomen Lepakkotieteellinen Yhdistys. Lepakoiden lajitiedot:
<https://lepakko.fi/lepakot/index.php/lepakkolajit/>. Viitattu 15.12.2023.

Suomen Lepakkotieteellinen Yhdistys. 2023. Lepakkokartoitusohje 2023, Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille.

SYKE:n lajiesittelyt. www.ymparisto.fi/Lajit

SYKE 2021. Pohjois-Pohjanmaa, Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, VAMA 2021. https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/VAMA%202021_16%20Pohjois-Pohjanmaa.pdf. Viitattu 16.12.2023.

Vesilaki 587/2011 § 11

LIITE 1. VALOKUVIEN OTTOPAIKAT JA KUVAUSSUUNNAT

Kuvien nro 2, 4 ja 5 kuvauspaikat sekä kuvaussuunnat.